

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

יה א מיי פ"ד מהל' כרות הלכה ח סג עשין כ טו"ע א"ח ס" קעט סעף א וצ"ח"ש פ' סיקוי הדס ס" ט: יב ב מיי"ס פ"ד הל' יב (פ"ז הל' טו) סג טס טו"ע א"ח ס" קעט סעף ה וס"י קל סעף ה ור"ז אלפס ור"ז"ש כאן ונצטרות פ"ו דף לז וצ"ח"ש ס"י טז: ב ג מיי"ס פ"ד מהלכות שבת כו סג עשין טט טו"ע א"ח ס"י ל"א סעף ב: ב ד מיי"ס פ"ד מהל' טו"ר א"ח ס"י ט"ט: ג

דברים הרגילים לצא אחר הסעודה כגון תאנים וענבים אפי' באים בתוך הסעודה לריכין צרכה לפנייהם ולאחריהם אין נראה פירוש זה כדמפרש ס' ועוד ללא דמי לתאנים וענבים דיינן חשיב צא מחמת הסעודה" וְלֹא לְרִיךְ לְבָרֵךְ אַחֲרָיו לְכוּלֵי עֲלֵמָה וְאֵע"ג דְּאָמַר הַתָּם שְׂאֵלוּ אַתְּ בֵּן זִמְנָה מַפְנֵי מַה אָמְרוּ דְּבָרִים הַבָּאִין מִחֲמַת הַסְּעוּדָה בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָ' אִין טַעוֹן צָרְכָה לֹא לְפִנֵּיהֶם וְלֹא לְאַחֲרֵיהֶם מַפְנֵי שֶׁפֶת פּוֹטְרֵתָן אִי הִכִּי יִין (י) נַפְטָרִיָּה פֶת פִּירוּשׁ וְאֵלָן תַּנּוּ הַבִּיאֻּוּ לְהֵס יִין תּוֹךְ הַמּוֹזֵן כֹּל אֲחַד מִבְּרַךְ לְעַמְלָמוּ וּמַשְׁנֵי שְׂאֵנֵי יִין הוֹאִיל וְקוֹצֵעַ צָרְכָה שְׁלַפְנֵי אֶבֶל לַעֲנִין צָרְכָה אֲלֵף צָרְכָה שְׁלַפְנֵי אֶבֶל לַעֲנִין צָרְכָה שְׁלַחֲרֵיו לֹא אֲשַׁכְחֵן דְּחִשְׁבֵי וְאִין מִנְהַג לְבָרֵךְ אַחֲרֵי יִין בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה וְאִפִּילֵוּ יִין לְאַחַר הַסְּעוּדָה נִרְאֶה שְׂאֵין לְרִיךְ לְבָרֵךְ אַחֲרָיו דְּלַעֲלוֹס שְׂחֹב מִחֲמַת הַסְּעוּדָה וְהֵא דְקָאָמַר דְּבָרִים הַבָּאִים אַחֲרֵי הַסְּעוּדָה לְרִיכִין צָרְכָה לְפִנֵּיהֶם וְאַחֲרֵיהֶם יִינּוּ חוֹךְ מִיִּין וּמִיהוּ אֵלּוּ אִין אֵלּוּ מִסְּלָקִין יִדְיֵנוּ מִפֶּת עַד צָרְכָתָהּ הַבִּבְרִיךְ אִיחֶסֶר לְכוּ לְמַשְׁתֵּי. אִמִּיר וְכוּ וְזוּטְרָא רַב אִשֵּׁי הוּוּ יִתְבִי כַּטְעוּתָהּ, קָאֵי לְעִילֵיהּ רַב אַחָא בְרִיהּ דְרַבָּא, אִמִּיר בְּרִיךְ אֶבֶל כּוֹס וְכוּס דְרוּחַ שְׁתִי, מֵר וְזוּטְרָא בְּרִיךְ בּוּרָא פְרִי הַגֶּפֶן אַכְסָא קָמָא וְאַכְסָא דְבִרְכָתָהּ, רַב אִשֵּׁי בְּרִיךְ אֶבֶר רַשְׁוֹן לְבִלְב, אִמֵר לְהוּ רַב אַחָא אֵנן כִּמְאֵן נַעֲבִיר, אִמִּיר אִמֵר אֲנָא נִמְלֵךְ אֲנָא. כְּלוּמָר, כִּיּוֹן שְׂאֵנֵי שׁוּתָה הַכּוֹס אֵינֵי מְסִיִּים בְּדַעְתֵּי שְׂאֵל לְשׁוֹת כּוֹס אַחַר וְכוּר פִּסְקָן(ה) הַשְׁתֵּי וְאַחֲרֵי אִתְרַבֵּי לְשׁוֹת, וְכַשֶּׁמְפָרְצִין אֹתֵיהּ אַחַר כֶּךָ לְשׁוֹת כְּלוּ אֵינֵי מִתְחַלֵּל, לְפִיכָךְ אֵינֵי חַיִּים לְבָרֵךְ בְּתַחֲלָה, מֵר וְזוּטְרָא אִמֵר אֲנָא עֲבִיר כְּתַלְמִידֵי דְרַב כִּיּוֹן דְּאִמְרֵי הַבִּבְרִיךְ אִיחֶסֶר וְלִמְשֵׁתֵי, רַב אִשֵּׁי אִמֵר לִית הִילְכְתָא כְּתַלְמִידֵי דְרַב, דְּלֹא הִבְרַכְהּ מִפְּסַק וְכַל שֶׁן אֵם אִמֵר הַבִּבְרִיךְ, דְּהָא יֵם טוֹב אַחַר שֶׁבַת וְאִמֵר רַב יִקְנִיָּהּ, פְרִי כִיּוֹן שְׁבַרְךָ בּוּרָא פְרִי הַגֶּפֶן בְּתַחֲלָה אֵינֵי פִי שְׁהַפְסִיק וְבָרַךְ קִידוּשׁ וְרַב גַּם הַבְּרִיל, שׁוּתָה בְּלֹא שׁוּמֵר כִּי הִבְרַכְהּ (דַּרְב) [לְרַב] אֵינֵה מִפְּסַקָה, וְהָא דְתַלְמִידֵי אֵינֵה, וְרוּחִין וְהָא דְרַב אִשֵּׁי וְאִמִּירֵן וְלֹא הָיָא, בְּבִרְכַת הַמּוֹזֵן שְׁהוּוּ כּוֹס (אֲחָר) [אֲחָר] וְזוּלָתֵי הַכּוֹס שְׁבַרְךָ עֲלֵיו בּוּרָא פְרִי הַגֶּפֶן, עֲקַר דַּעְתִּיהּ מִשְׁתֵּיהּ וְצִרְךָ בְּרַכְתָּ אַחֲרֵיהּ, אֲבָל יִקְנִיָּהּ שְׁהוּוּ כּוֹס בְּכּוֹס אַחַר לֹא עֲקַר דַּעְתִּיהּ מִשְׁתֵּיהּ, וְכַלְהוּ כְּבִרְכָה אַחַר אִירַחֲתֵי דְמוּ, וְקִימָא לֶן כִּימֵר וְזוּטְרָא, כִּי מֵטָא לְאַבְדוּלֵי, קָם שְׁמַעִיהּ וְאִדְלִיק אַבּוּקָה מִשְׁרַגָּא, אִמֵר לְהוּ הָאִמֵר ר' יוֹחָנָן אַבּוּקָה לְהַבְדִּילָה מִצּוּחַ מִן הַמּוּבָחָר, פַּתַח וְאִמֵר הַמְבַדִּיל בֵּין קִדוּשׁ לְחֹל וּבֵין אֹר לְחַשְׁךְ וּבֵין שִׁירָאֵל לְגוֹי וּבֵין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשַׁבַּת יוֹם הַשְּׁמִינִי, וְאִיטְקִינָא הָא דַּעְבָּר כו' אֵלְעוּר דְּאִמֵר הַפּוֹחַת לֹא יַפְחוּת מְשַׁלֵּשׁ וְהוֹמוֹסִיף לֹא יוֹסִיף עַל שְׁבַע.

רבינו הגנאל

והוא קאי עלייהו רב רבא סבא, אמרו ליה שטוף כסא הב וברוך, הדרו אמרו ליה הב לן ונשת, אמר להו הכי אמר רב כיון דאמריתו הב נברך איחסר לכו למשת, אמיר ומר זוטרא רב אשי הווי יתבי כטעוהת, קאי לעיליה רב אחא בריה דרבא, אמיר בריך אכל כוס וכוס דרוחא שתי, מר זוטרא בריך בורא פרי הגפן אכסא קמא ואכסא דברכתא, רב אשי בריך אכוס ראשון לבלב, אמר להו רב אחא אן כמאן נעביר, אמיר אמר אנה נמלך אנא, כלומר, כיון שאני שוטה הכוס אני מסיים בדעתי שלא לשות כוס אחר וכוך פסקן(ה) השתינו ואחריי לשתות, וכשמפצין אותי אחר כך לשתות כאלו אני מתחיל, לפיכך אני חייב לברך בתחלה, מר זוטרא אמר אנא עביר כתלמיד דרב כיון דאמריי הב וברך איחסר ולמשת, רב אשי אמר ליה הילכתא כתלמיד דרב, דלא הברכה מפסקת וכל שכן אם אמר הב וברך, דהא ים טוב אחר שבת ואמר רב יקני'ה, פרי כיון שברך בורא פרי הגפן בתחלה אפי' שיהפסיק וברך קידוש ור' וגם הבדיל, שוטה בלא ברבית היין פעם אחת, ש"מ כי הברכה (דרב) [לרב] אינה מפסקת, והא דתלמידיו אינה, ורוחין וְהָא דְרַב אִשֵּׁי וְאִמִּירֵן וְלֹא הָיָא, בְּבִרְכַת הַמּוֹזֵן שְׁהוּוּ כּוֹס (אֲחָר) [אֲחָר] וְזוּלָתֵי הַכּוֹס שְׁבַרְךָ עֲלֵיו בּוּרָא פְרִי הַגֶּפֶן, עֲקַר דַּעְתִּיהּ מִשְׁתֵּיהּ וְצִרְךָ בְּרַכְתָּ אַחֲרֵיהּ, אֲבָל יִקְנִיָּהּ שְׁהוּוּ כּוֹס בְּכּוֹס אַחַר לֹא עֲקַר דַּעְתִּיהּ מִשְׁתֵּיהּ, וְכַלְהוּ כְּבִרְכָה אַחַר אִירַחֲתֵי דְמוּ, וְקִימָא לֶן כִּימֵר וְזוּטְרָא, כִּי מֵטָא לְאַבְדוּלֵי, קָם שְׁמַעִיהּ וְאִדְלִיק אַבּוּקָה מִשְׁרַגָּא, אִמֵר לְהוּ הָאִמֵר ר' יוֹחָנָן אַבּוּקָה לְהַבְדִּילָה מִצּוּחַ מִן הַמּוּבָחָר, פַּתַח וְאִמֵר הַמְבַדִּיל בֵּין קִדוּשׁ לְחֹל וּבֵין אֹר לְחַשְׁךְ וּבֵין שִׁירָאֵל לְגוֹי וּבֵין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשַׁבַּת יוֹם הַשְּׁמִינִי, וְאִיטְקִינָא הָא דַּעְבָּר כו' אֵלְעוּר דְּאִמֵר הַפּוֹחַת לֹא יַפְחוּת מְשַׁלֵּשׁ וְהוֹמוֹסִיף לֹא יוֹסִיף עַל שְׁבַע.

קאי עלייהו רב יבא סבא א"ל הב לן וניברך לסוף אמרו ליה הב לן ונישתי אמר רב ב"בון דאמריתו הב לן וניברך איתסרא לכו למישיתי מאי טעמא דאסחיתו דעתיכו אמימר ומר זוטרא רב אשי הווי יתבי בסעודה וקאי עלייהו רב אחא בריה דרבא אמימר בריך על כל כסא וכסא ומר זוטרא אמימר קמא ואכסא בתרא רב אשי בריך אכסא קמא ותו לא בריך אמר להו רב אחא בר רבא אגן כמאן נעביר דעבדי אמר (ב) נמלך אנא מר זוטרא אמר אנא דעבדי כתלמידו דרב ורב אשי אמר ליה הילכתא כתלמידו דרב דהא יו"ט שחל להיות אחר השבת ואמר רב יקני'ה ולא היא התם עקר דעתיה ממישתיא הכא לא עקר דעתיה ממישתיא כי מטא לאבדולי קם שמעיה ואדליק אבוקה משרגא א"ל למה לך כולי האי הא מנחא שרגא א"ל שמעא מדעתיה דנפשיה קא עביר א"ל אי לא שמיע ליה מיניה דמר לא הוה עביר א"ל לא סבר ליה מר (ב) אבוקה להבדלה מצוה מן המובחר פתח ואמר יהמבדיל בין קודש לחול בין אור לחשך בין ישראל לעמים בין יום השביעי לששת ימי המעשה א"ל למה לך כולי האי והאמר רב יהודה אמר רב המבדיל בין קודש לחול זו היא הבדלתו של רבי יהודה הנשיא א"ל אנא כהא סבירא לי דאמר ר"א אמר רבי אושעיא הפוחת לא יפחות מוג' והמוסיף לא יוסיף על ז' אמר ליה והא

קאי עלייהו. משמש עלייהו: הב (ט) וניברך. ברכת המזון והדר אמליכו ואמרו הב זרישא ונישתי: כיון דאמריטו הב (ט) וניברך. ברכת המזון אסחיתו דעתיכו משתיה ואסור למישיתי עד לאחר ברכת המזון. אלמא ברכת המזון אסויה דעתא הוא וצריך לחזור ולברך: ואמר רב יקני'ה. ולא צעי לצרכי ברכת היין תרי זימני חדא אקידוש וחדא להבדלה וה"ה לתרי כסי דקידוש היום וברכת המזון: כי מטא. רבא לאבדולי צמוצאי שבת. ולעיל קאי אלא אגב גררא אייתיניהו להנך תרתי עובדי ועודלא ראשונה ברכת הוי: קא מפלי נורא צשרגא. מדליק אבוקה צנר: א"ל רב יעקב בר אבא למה ליה למר כולי האי הא איכא שרגא: אדעסיה דנפשיה. כלומר מעלמו אשר לא נוימיו: על שבע. מפרש להו לקמיה [קד]. והא

רשב"ם

קאי עלייהו. משמש עליהן. והוא עומד עליהם (בראשית י) מתרגמינן והוא משמש: אסור לנו למישיתי. אלמא ברכת המזון אסויה דעתא הוא וצריך לחזור ולברך לאחר ברכת המזון והכי נהגינן. ואע"ג דשמעי' מהכא דברכת המזון אפסוקי סעודתא הוא לא צעי צרכי על היין לאחריו מיקמי דנברך ברכת המזון לפי שצרכת המזון פוטרטו דשעתא אחת מעין שלש סגי להו כ"ש שלש צרכות עלמין ובהלכות גדולות נמי כתב דלא צעי לצרכי ברכת היין לאחריו עד לאחר ברכת המזון: הווי יקני'ה. דחול: על כל כסא וכסא. על כל פעם שהיה שוטה בתוך המזון: ואכסא דנפשיה. ברכת המזון. סבירא ליה כרצא דברך נמי לעיל [ע"א] אכסא קמא ואכסא דברכתא: נמלך אני. כזכר שני נמלכתי לשמות שכבר היו לי היסק הדעת משמשיתי כוס ראשון וכן כל פעם ופעם ששמתי נמלכתי: כפלמידי דרב. כי ההוא עובדא דלעיל [שם] דליף רבא מיניה דמיצעי לצרכי אכסא דברכתא אע"פ שכבר צירך איין שבתוך המזון: לים להכסא כפלמידי דרב. כלומר כעובדא דתלמידי דרב לעיל דברכת המזון לכו אסויה דעתא הוא ואע"ג דאמר רב וניברך שרי למישיתי. ואפילו הכי לית הילכתא כרב אשי דקמו להו רבא ומר זוטרא חד שיטתא וצריך לחזור ולברך על היין של ברכת המזון צפה"ג כמנהג שלנו וכיון דאמר רב וניברך אסור למישיתי עד לאחר ברכת המזון ועוד מדקא מייתי רב אשי סיעתא ממילתיה דרב להקשות על תלמידי דרב להכמישן מדברי רב רבן וקא מהדר גמרא ולא היא מכלל דלית הילכתא כרב אשי: ואמר רב יקני'ה. ולא צעי לצרכי ברכת צפה"ג תרי זימני חד אקידוש וחד להבדלה והוא הדין לתרי כסי דקידוש היום וברכת המזון וקסאי לרב יבא סבא דאמר להו הכי אמר רב הב וניברך אסור לכו למישיתי דא"י קסאי רב דארב: כגא. גבי יקני'ה לא עקר דעתיה ממישתיא שעדיין לא שתי וכל דעתו לשמות. וי"ל דלא גרסי' כולהו חדא ברכתא אריכתא נינהו שריציו לשון שלא לצורך הוא שכבר פירש טעמו יפה משום דלא עקר דעתו ממישתיא שעדיין לא שתי וכל דעתו לשמות: כי מטא רבא לאבדולי. לעיל [שם] קאי אהא דרב יעקב בר אבא אילקע לבי רבא והוא עובדא צעועדא שבת אוקימנא לעיל משום הא מילתא דהכא דמשמע למוצאי שבת אסחיל רבא לברך ברכת הבדלה ואגב גררא אייתי ליה עובדא דאמימר ומר זוטרא אית ליה דרבא רב אשי לית ליה. וליכא לפרושי אההוא עובדא קמא דרב הונא בר יהודה אילקע לבי רבא אייתי לקמיהו כסא דאבדלתא וצריך מאור ובשמים [שם] דלא שייך למימר כי מטא לאבדולי קם שמעיה וכו' והרי כבר אמרנו שהיה מצדיל וצריך כבר אבשמים ואמאור ועוד הוא דרב יעקב בר אבא אמאי מפסיק צינתיס: קם שמעיה. דרבא אדליק אבוקה צשרגא: א"ל רבי יעקב בר אבא לרבא לאחר שהבדיל למה ליה לומר דעביר כולי האי איכא שרגא: מדעסיה דנפשיה. מעלמו אשר לא יפחות מוג' והמוסיף לא יוסיף על ז' אמר ליה אשך רבא לא יפחות מוג' והמוסיף לא יוסיף על ז' אמר ליה והא

(א) לעיל ת, ט) בס"א: דברכתא, הגהות הב"ח (א) גבי' אמר אמר אנא מנך אנה: (ב) רש"י ד"ה הב לן וניברך וכו' ואמרו הב לן צמישא: (ג) ד"ה כיון דאמריטו הב לן וניברך: (ד) רש"י ד"ה אלמא וכו' אי הכי יין נמי נפטרטו:

מוסף רש"י

קאי עלייהו. משמש כפועלה היה (וחולין י"ח). הב לן וניברך. מונו כוס לברכת המזון וחזרו ומנלו ואמרו מווג לשמות (שם). כיון דאמריטו הב לן וניברך. גלא צעמיה דגמרא סעודתא ואסור לשמות עד שיברך לפניו, אשין מלטרפת לסעודה ראשונה (שם).

מוסף תוספות

א. דייין בא לשרות האכילה דא"י לאכילה בלא שויה. תוס' הרא"ש לקמן ד"ה פ' רש"י. ב. יד חובתם בשתייה לן וניברך. גלא צעמיה. ג. דהייס הדעת אינו מצריך ברכה אחרונה. סט. ד. והא כבר בריך בכוס ראשון. ט. ו. נ"ל. הא הוי ברכה ראשונה בלא טעימה וק"ל המברך צריך שישטום. תוס' ה"ה"ש.

הוא קאי עלייהו רב רבא סבא, אמרו ליה שטוף כסא הב וברוך, הדרו אמרו ליה הב לן ונשת, אמר להו הכי אמר רב כיון דאמריתו הב נברך איחסר לכו למשת, אמיר ומר זוטרא רב אשי הווי יתבי כטעוהת, קאי לעיליה רב אחא בריה דרבא, אמיר בריך אכל כוס וכוס דרוחא שתי, מר זוטרא בריך בורא פרי הגפן אכסא קמא ואכסא דברכתא, רב אשי בריך אכוס ראשון לבלב, אמר להו רב אחא אן כמאן נעביר, אמיר אמר אנה נמלך אנא, כלומר, כיון שאני שוטה הכוס אני מסיים בדעתי שלא לשות כוס אחר וכוך פסקן(ה) השתינו ואחריי לשתות, וכשמפצין אותי אחר כך לשתות כאלו אני מתחיל, לפיכך אני חייב לברך בתחלה, מר זוטרא אמר אנא עביר כתלמיד דרב כיון דאמריי הב וברך איחסר ולמשת, רב אשי אמר ליה הילכתא כתלמיד דרב, דלא הברכה מפסקת וכל שכן אם אמר הב וברך, דהא ים טוב אחר שבת ואמר רב יקני'ה, פרי כיון שברך בורא פרי הגפן בתחלה אפי' שיהפסיק וברך קידוש ור' וגם הבדיל, שוטה בלא ברבית היין פעם אחת, ש"מ כי הברכה (דרב) [לרב] אינה מפסקת, והא דתלמידיו אינה, ורוחין וְהָא דְרַב אִשֵּׁי וְאִמִּירֵן וְלֹא הָיָא, בְּבִרְכַת הַמּוֹזֵן שְׁהוּוּ כּוֹס (אֲחָר) [אֲחָר] וְזוּלָתֵי הַכּוֹס שְׁבַרְךָ עֲלֵיו בּוּרָא פְרִי הַגֶּפֶן, עֲקַר דַּעְתִּיהּ מִשְׁתֵּיהּ וְצִרְךָ בְּרַכְתָּ אַחֲרֵיהּ, אֲבָל יִקְנִיָּהּ שְׁהוּוּ כּוֹס בְּכּוֹס אַחַר לֹא עֲקַר דַּעְתִּיהּ מִשְׁתֵּיהּ, וְכַלְהוּ כְּבִרְכָה אַחַר אִירַחֲתֵי דְמוּ, וְקִימָא לֶן כִּימֵר וְזוּטְרָא, כִּי מֵטָא לְאַבְדוּלֵי, קָם שְׁמַעִיהּ וְאִדְלִיק אַבּוּקָה מִשְׁרַגָּא, אִמֵר לְהוּ הָאִמֵר ר' יוֹחָנָן אַבּוּקָה לְהַבְדִּילָה מִצּוּחַ מִן הַמּוּבָחָר, פַּתַח וְאִמֵר הַמְבַדִּיל בֵּין קִדוּשׁ לְחֹל וּבֵין אֹר לְחַשְׁךְ וּבֵין שִׁירָאֵל לְגוֹי וּבֵין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשַׁבַּת יוֹם הַשְּׁמִינִי, וְאִיטְקִינָא הָא דַּעְבָּר כו' אֵלְעוּר דְּאִמֵר הַפּוֹחַת לֹא יַפְחוּת מְשַׁלֵּשׁ וְהוֹמוֹסִיף לֹא יוֹסִיף עַל שְׁבַע.